

3. Марсель Габріель: розстрошений світ. – Режим доступу: <http://open.kmbs.ua/gabriel-marsel-roztroshenij-svit/>
4. Марсель Габріель: цитати великого мислителя. - Режим доступу: <https://ru.cityat.net/tsitaty/619556-gabriel-onore-marsel-i-da-i-net-eto-edinstvennyi-otvet-kogda-delo-k/>
5. Екзистенціалізм, або філософія існування. – Режим доступу: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/FIL_XX/23.html
6. Екзистенціалізм як "філософія людини" ХХ сторіччя / В. Стеценко // Соціогуманітарні проблеми людини. — 2010. — № 4. — С. 44-54. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Ковальчук С.

Науковий керівник – доц. Поперечна Г.А.

МЕТАФІЗИКА ЛЮБОВІ

Тема філософії любові та кохання є надзвичайно актуальною у наш час і не лише для молоді. Саме завдяки любові людина стає людиною. Без неї неможливо досягнути справжньої глибини життя. І якщо людина – центральний об'єкт філософії, то тема людської любові та кохання є однією з головних проблем філософії. Проте, в сучасному світі, де переважають холодний розрахунок і матеріальні цінності, вона відходять на задній план.

Метою статті є аналіз феномену любові та кохання в історико-філософському контексті.

Під час розкопок Помпеї у вулканічному попелі, під яким було поховане місто, знайшли пустоти. Наповнюючи їх рідким гіпсом, одержали зліпки загиблих. Серед них – тіло юнака і дівчини, переплетені в обіймах. Закохані, вирвані нерозлучними з небуття, зараз сприймаються як символ кохання. У їх тісних обіймах – безмежна довіра та взаємна відданість в коханні до кінця.

Кохати – означає бути зацікавленим у житті та розвитку того, до кого ми відчуваємо це почуття. Самопожертва заради іншого – основний критерій спрямованості на кохану людину. Однак чи кожен з нас здатний на це? Очевидно, що не кожен, а лише той, кого з дитячих років навчили любити світ, себе і людей навколо себе.

В контексті досліджуваної проблеми чільне місце посідає праця «Мистецтво любити» геніального німецького філософа і психоаналітика, одного з засновників неофройдизму та фройдо-марксизму, Еріха Фромма. Книга розкриває глибинні філософсько-психологічні аспекти любові. У ній філософ шукає відповідь на ряд запитань: чи є любов почуттям, яке може опанувати кожен? Чи це складне мистецтво, досягнути яке здатна лише зріла особистість? Чи насправді любов є результатом плідної праці та неабияких зусиль? Праця торкається найдрібніших духовних проблем людини й досліджує різні форми прояву почуттів. Незвичайні відкриття, факти й приклади надихають своєю практичністю та точністю і вчать аналізувати свої почуття й життя загалом.

Передовсім Е. Фромм намагається з'ясувати, до якого роду слід відносити феномен любові: чи це приємне почуття, в яке поринає людина, завдяки щасливому збігу обставин, чи це мистецтво? І хоча більшість людей переконані у першому, автор має на меті довести, що любов – це мистецтво і як таке, потребує знань та зусиль. Незважаючи на те, що людина в силу своєї природи прагне любові, підкреслює Фромм, мало хто вважає, що, коли йдеться про любов, йому треба чогось учитися.

Для багатьох з нас проблема любові полягає передусім у тому, щоб любили їх, а не вони самі, тож йдеться зовсім не про здатність людини любити. Отже, для них проблемою є те, як зробити, щоб їх любили, як бути тими, кого люблять. У своєму прагненні досягти цієї мети вони обирають кілька шляхів. Один зі способів – це бути успішним, бути настільки владним і багатим, наскільки це дозволяє їх соціальний статут, – цей шлях обирають, зазвичай, чоловіки. Другий шлях – шлях, до якого більш схильні жінки, – це прагнення бути привабливою, вдосконалювати своє тіло, стиль в одязі тощо.

Другою передумовою, яка криється за ідеєю, що любов не потребує спеціальної підготовки, є припущення, нібито проблема любові – це проблема об'єкта, а не здібності. Люди гадають, що любити – це просто, а от знайти правильний об'єкт для своєї любові чи досягти того, щоб любили тебе, – складно. Таке бачення можна пояснити декількома причинами, що відбувалися у розвитку сучасного суспільства. Однією з них – суттєві зміни, які сталися в ХХ

столітті, коли йшлося про «об'єкт» любові. У вікторіанську епоху, любов переважно не була спонтанним особистим досвідом, що міг привести до шлюбу. Шлюб укладався із соціальних міркувань, а любов, як вважалося, вже приходила сама собою після одруження.

На переконання Е. Фромма, любов – це мистецтво, так само, як мистецтвом є саме життя. І якщо ми хочемо навчитися любити, то маємо йти тим самим шляхом, що ним зазвичай ідуть, прагнучи оволодіти будь-яким іншим мистецтвом, наприклад, музикою, живописом, медициною.

Ми можемо знайти щось схоже на любов у тварин, однак їхня прихильність переважно є інстинктивною. В людини ж, навпаки, можна помітити тільки залишки цієї інстинктивності. У її існуванні важливим є те, що покинувши царство тварин, інстинктивну адаптацію, вона вийшла за межі природи, хоч і ніколи її не облишить. Залишаючись частиною природи, людина все ж не може цілковито повернутися назад. Тепер вона може рухатися виключно вперед, розвиваючи свій розум, віднаходячи нову гармонію – людську – замість тієї, що існувала до її появи, бо її вже втрачено назавжди. Відтак, любов – це один із розв'язків проблеми людського існування. Людині даровано розум – вона є життям, яке усвідомлює себе, інших людей, своє минуле і можливості майбутнього, пізнає любов. Любов – це активна цікавість до життя. Там, де цього зацікавлення бракує, немає любові.

Для нас і досі завжди залишається цікавим, яким було кохання до нашої ери, у стародавні часи? Коли людина вперше закохалась? Вчені твердять, що пройшли віки, поки відбулось олюднення статевого інстинкту, поки біологічний потяг чоловіка і жінки перетворився на красиве почуття, поки стосунки між людьми досягли рівня вищого морального і соціального феномену. І хоча кожне покоління засвоює досвід пращурів, розуміння кохання як психологічно складних міжстатевих стосунків приходять не одразу.

Вперше в європейській традиції осмислення видів любові знаходимо в античній філософії, Стародавні греки виділяли наступні види любові: «він+вона=агапе»; якщо взаємні пари будувалися на самовіддачі та самопожертві і були далекі від фізичного потягу; «він+вона=філія» казали про жінку та чоловіка – добрих, близьких друзів; «він+вона=сторге» – про пару, об'єднану почуттям приязні та симпатії; «він+вона=ерос» – любов закоханість, пристрасна самовіддача заради когось (чогось), що визнається більш високим і довершеним. Найбільш повне поняття любові-еросу знаходимо у філософії Платона, зокрема в його славнозвісному «Бенкеті». Для Платона це сила між богами і смертними, між небом і землею, сила, що надає душі повноти і підіймає її до безкінечності, краси й досконалості. Багато філософів, психологів, науковців вважають, що античність не знала кохання в сучасному сенсі; там йшлося передовсім про тілесний ерос, статевий потяг. Своє ставлення до любові філософи античності зазвичай висловлювали з допомогою міфологічних образів, зокрема, широко використовувалися міфи про Афродіту, Ерота. У класичну епоху, майже двадцять п'ять століть тому, з'явилися навіть теорії духовної любові – Сократа і Платона.

Цікаве відношення до любові і кохання зустрічаємо у східній філософії. У двньоіндійському епосі «Гілка персика» є вислів, який на думку психологів, найвлучніше характеризує сутність любовного почуття: «Кохання живиться трьома джерелами. Потяг до тіла породжує бажання. Потяг до душі – дружбу. Потяг до розуму – повагу. І тільки поєднання трьох джерел породжує кохання» [2, с.125]. Видатний китайський філософ Лао цзи свого часу наголошував, що істина без любові роблять людину критичною, виховання без любові породжує суперечності, порядок без любові робить людину дріб'язковою, предметні знання без любові роблять людину завжди правою, володіння без любові робить людину жадібною а віра без любові робить людину фанатиком. «Горе тим, хто скупий на любов. Навіщо жити, якщо не для того, щоб любити?» [5 с. 25].

Сутність кохання, його діалектика, таємничість і непередбачуваність завжди турбували людину. Античні філософи вважали, що в коханні тілесне начало набуває істинної краси. Представники епохи Відродження розглядали кохання як силу, що організовує соціальне життя, звільняє душу від афектів, веде до пізнання природи. Тривалий час тема кохання була прерогативою письменників, філософів, а не предметом дослідження психологів, соціологів та інших вчених. У сучасну епоху багато вчених зацікавилася науковим пізнанням кохання. Деякі сексологи припускають, що в корі головного мозку є центри, які відповідають за це почуття, соціологи тлумачать кохання як зустріч двох людей, які органічно доповнюють один одного, а

психологи трактують кохання як шлях подолання самотності, прояв бажання піклуватися про іншого, як про самого себе.

На таких аспектах любові, як діяльність, розуміння, знання наголошував Парацельс: «Хто нічого не знає – той нічого не любить. Хто нічого не робить – нічого не розуміє. Хто нічого не розуміє, той нічого не вартий. Але той, хто розуміє, – любить, помічає, бачить. І що більшими знаннями володієш із певного предмета, то сильніша любов. Той, хто гадає, що всі плоди досягають одночасно з полуницею, нічого не відає про виноград» [6, с. 53]. Засновник сучасної філософської антропології Макс Шелер вважав, що людина постає унікальним явищем світу, оскільки вона приручена до буття як такого. Вона проявляє себе у ставленні до інших, а найвищим проявом такого ставлення постає любов. Любов – це унікальна зустріч із іншим, рівним тобі буттям.

У згаданій вище праці Еріха Фромма кохання, або любов – це не стільки взаємини з конкретною людиною, скільки орієнтація особистості, яка визначає її стосунки зі світом, а не з окремим об'єктом. Адже любов до однієї людини і цілковита байдужість до інших – це не любов, а симбіотична прихильність чи розширений егоїзм. Дана праця стверджує: «любов полягає не в наявності об'єкта, а в здатності кохати» [6, с. 30]. Любов та кохання – це активна сила в людині, що єднає її з іншими людьми. Завдяки коханню людина переборює почуття самотності, залишаючись водночас самою собою, зберігаючи свою цілісність. За словами Е.Фромма «Дві істоти стають однією, залишаючись водночас двома істотами» [1, с. 32].

Усе життя людей побудовано на взаєминах. Стосунки між жінками та чоловіками є найскладнішими в людській природі. За своїм змістом вони можуть бути різні і знаходять прояв таких формах, як дружба, закоханість, кохання. Ці поняття – дуже близькі, але кожне з них має свої особливості. З розвитком особистості стрімко збагачується внутрішній світ людини, та виникає бажання поділитися з кимось своїми відкриттями, питаннями, сумнівами, відчуття спорідненість душі. Глибокі стосунки між людьми дозволяють розкрити та вдосконалити себе.

Важливим кроком на шляху до кохання є закоханість. Дехто вважає закоханість неглибоким, короткочасним почуттям, що не завжди справедливо. Адже закоханість – це перший крок до кохання, так само, як і дружба починається з симпатії і лише потім, з розвитком стосунків, вона перевіряється на міцність і стверджується власне як дружба. У коханні один з вирішальних моментів – це зізнання коханій людині у своїх почуттях. Зробити цей крок, який веде до винагороди у вигляді взаємності чи до краху всіх сподівань не так просто. Іноді страх не знайти розуміння, отримати відмову та приректи кохання на вмирання спонукає глибоко ховати свої почуття чи виявляти їх дуже несміливо і не завжди відкрито. Кохання, хай навіть нерозділене – це вже щастя. Адже кохання вважається вищим ступенем людських взаємин і є свого роду іспитом. І чи зумієш ти скласти його з честю – залежить тільки від тебе. А ще – це щоденна робота, при якій чим більше ти віддаєш, тим більше отримуєш. Формула кохання проста: «мені добре від того, що добре тобі» [4, с. 52].

Американський професор Роберт Стернберг підтвердив правдивість цього поетичного вислову в процесі наукового дослідження закоханих чоловіків і жінок, різних за віком. Так була запропонована тригранна теорія кохання:

Пристрасть – спонукальний аспект любові, оскільки вона, як правило, і дає початок інтимних взаємин, змістом якої є потреба у фізичній присутності коханої людини, у тілесній близькості. Фізичний потяг до партнера виявляється в бажанні бачити об'єкт своєї пристрасті, бути якомога ближче до нього, цілувати його, кохатися з ним. Здебільшого подальший розвиток таких стосунків супроводжується виникненням емоційного аспекту взаємин, тобто народженням дружби.

Емоційна грань кохання характеризується переживанням подільності свого Я, бажанням ділитися не тільки думками, емоціями, а й своїм часом, готовністю віддати себе заради іншого. Допомогти матеріально – майном, грошима тощо.

Третьою гранню любовного почуття називають моральні угоди, подібність структури свідомості. Це так звана, раціональна, ціннісна, когнітивна сторона інтимних взаємин, духовна, моральна прихильність.

Метафізиці кохання присвячено один з останніх творів сучасного норвезького філософа Юстейна Гордера «Замок у Піренях». Герої роману Стейн і Сульрун широко вірили у те, що

вони по-справжньому закохані, що вони – дві половинки одного цілого. Їхні стосунки здавалися ідеальними, аж доки вони не зіткнулися з неймовірним фактом. Виявилось, що кохання не витримує протилежних поглядів на життя і смерть; під тиском інтелектуальної суперечки почуття не витримують і руйнуються.

Роман захоплює своєю реалістичністю, що не виправдала сподівань читачів. Замість очікуваної панорами правдивих «людських стосунків», романтичного кохання, у ньому зображено палку суперечку з цікавих, проте аж надто віддалених від любові й стосунків питань: чи існує надприродне? як утворився Всесвіт? що таке духовне? Власне суперечність світоглядного підходу до вирішень цих питань і приводить до розриву закоханих.

Людина, яка любить, сприймає об'єкт своїх почуттів як ідеальний естетичний образ, знаходячи в ньому красу, індивідуальність, підкорювальну силу та багатий духовний світ. Справжня любов завжди безкорислива, віддана, глибока, сповнена віри у себе й довіри до свого об'єкта. Любов – це діяльність, а не пасивний вплив: у ній треба перебувати, а не впадати в неї, це окремих суб'єкт, який існує поза людиною, її уявленнями, почуттями та свідомістю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ворник Б.Н. «Безпечна поведінка». Київ «Сім'я». – 56с.
2. Говорун Т.В., Кікінеджи О.М., Кізь О.Б. «Твоє сексуальне та репродуктивне здоров'я». Тернопіль «Навчальна книга – Богдан». – 156с.
3. Гордер Юстейн «Замок у Піренеях». Київ «Літопис». – 244 с.
4. Петрасинський, Збігнев «Пізнай себе». Київ «Рядянська школа». – 191с.
5. Петрушенко В.Л. «Філософія навчальний посібник». Львів «Новий світ – 2000». – 540с.
6. Фром Еріх «Мистецтво любити». Київ «Клуб сімейного дозвілля». – 192с.

Флячок А.

Науковий керівник – доц. Поперечна Г. А.

САМОТНІСТЬ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН

Важливою ознакою сучасного суспільства є проблема самотності, яка є актуальною не лише на індивідуальному рівні буття, а й на суспільному. Екзистенційний феномен самотності впливає на рівень соціальної активності та змістовного наповнення життя людини. Самотність породжує відчуженість від суспільних процесів, згладжування ініціативної громадянської позиції, в той час, як відчуття єдності і духовної спорідненості з іншими людьми сприяє організації суспільства. Людина, яка не відповіла на питання: «Хто я?», не зрозуміла власну сутність, не відчула емоційної єдності з іншими суб'єктами соціальної взаємодії, залишається осторонь відносин між «Я» і «Ми», а відтак опиняється у стані самотності. Сучасна суспільна реальність характерна тим, що можливості людини знайти себе та зрозуміти свій внутрішній світ обмежуються знеособленням. Дослідження проблеми самотності є вагомими у філософських, релігійних, психологічних і соціальних напрямків.

Здійснити теоретичний аналіз самотності як екзистенційного феномену.

Сьогодні проблема самотності актуальна для фахівців різних наукових напрямів: філософів, соціологів, психологів, медиків, психіатрів та інших. Як психічний стан, що має негативне забарвлення, самотність відома ще з античних часів.

На думку І. М. Слободчикова період активного інтересу психологів до феномену самотності припадає на кінець 30-х – середину 80-х років ХХ століття, коли були закладені концептуальні основи феноменологічного дослідження самотності. З 80-х років ХХ століття розробляються приватні теорії та прикладні розробки [3]. Видається багато збірників і монографій, де публікуються результати досліджень із цієї проблеми.

Радянський філософ А. І. Титаренко цілком обґрунтовано стверджує, що в ХХ столітті «...проблема самотності набула небувалого за значенням філософсько-етичного статусу: в ній побачили один із вічних, фатальних джерел не тільки трагічної безнадійності існування людини, але й ходу всієї історії» [3].